

PYTANIA DOTYCZĄCE NADZORU

1. Dlaczego w nadzorze pedagogicznym pojawiło się nowe zadanie - prowadzenie ewaluacji wewnętrznej?

W rozporządzeniu z dnia 7 października 2009 w sprawie sprawowania nadzoru pedagogicznego ewaluacja wewnętrzna została zdefiniowana jako badanie praktyczne oceniające przeprowadzane w szkole lub placówce.

Ewaluacja wewnętrzna jest badaniem wybranego fragmentu działalności szkoły (placówki), w wyniku którego pozyskuje ona informacje, analizuje je i na ich podstawie projektuje swoje dalsze działania. Oddanie w ręce dyrektorów i nauczycieli decyzji o zakresie i sposobie wdrożenia wniosków z ewaluacji wewnętrznej pozwala szkole (placówce) na wybranie własnej drogi rozwoju. Umożliwia doskonalenie wynikające z potrzeb uczniów i lokalnej społeczności.

Ewaluacja nie jest nowym zadaniem. Już w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 23 kwietnia 2004 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego pojawiło się pojęcie ewaluacji rozumianej jako ocena przydatności i skuteczności podejmowanych działań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych w odniesieniu do założonych celów, służąca doskonaleniu tych działań;

Kolejne rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 grudnia 2006 r. wprowadziło konieczność prowadzenia działalności diagnostyczno-oceniającej, która obejmowała w szczególności diagnozowanie oraz ocenianie działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej szkół i placówek.

Jak widać, pozyskiwanie informacji na temat własnej pracy szkół i placówek, dokonywanie na tej podstawie oceny pracy oraz podejmowanie decyzji o dalszym działaniu jest od dawna obecne w rozporządzeniach w sprawie nadzoru pedagogicznego oraz w pracy szkół i placówek.

2. Czy szkoły, w których w tym roku szkolnym była planowana wizytacja, zostaną poddane ewaluacji?

W roku szkolnym 2009/2010 przewiduje się prowadzenie ewaluacji zewnętrznej tylko w tych szkołach i placówkach, których dyrektorzy zgłoszą chęć poddania się jej.

Każdy ze zgłaszających się dyrektorów – przed przeprowadzeniem w zarządzanej przez niego szkole ewaluacji zewnętrznej – zostanie objęty szkoleniem z zakresu ewaluacji wewnętrznej i zewnętrznej.

3. W ilu obszarach trzeba wykonać ewaluację w tym roku szkolnym (2009/2010)?

Nie ma określonej obowiązkowej liczby zagadnień poddawanych ewaluacji w roku szkolnym. Ewaluacja może obejmować jedno wymaganie, kilka wymagań z różnych obszarów, cały obszar lub działanie spoza wymagań określonych w załączniku –

zależy to od potrzeb i możliwości szkoły.

Proponuje się, żeby nie projektować zbyt dużej liczby ewaluacji, gdyż może to doprowadzić do działań pozornych, nie mających nic wspólnego z jakościowym rozwojem szkoły.

4. Czy ewaluacji wewnętrznej można dokonywać tylko w odniesieniu do wymagań opisanych w załączniku do rozporządzenia?

Ideą nowego rozwiązania jest prowadzenie wszelkich działań zgodnie z potrzebami szkoły. Dlatego też przedmiot i zakres ewaluacji powinien również z nich wynikać. Konsekwencją takiego rozwiązania jest możliwość prowadzenia ewaluacji wewnętrznej w zakresie wymagań opisanych w rozporządzeniu, ale też wobec innych zagadnień związanych z funkcjonowaniem szkoły. Na przykład:

- Doskonalenia nauczycieli i jego wpływu na jakość pracy szkoły
- Powiązania doskonalenia nauczycieli z rzeczywistymi potrzebami uczniów
- Zarządzania wewnątrzszkolnego służącego rozwojowi organizacji.
- Nabywania przez uczniów umiejętności kluczowych

5. Czy w planie nadzoru należy uwzględnić i umieścić „priorytety ministerstwa”?

Paragraf 3 ust. 4 rozporządzenia w sprawie nadzoru pedagogicznego brzmi:
„Planowe i doraźne działania, o których mowa w ust. 1, prowadzone przez dyrektorów szkół i placówek wynikają z potrzeb szkoły lub placówki”.

Jeśli dyrektor uważa, że podstawowe kierunki polityki oświatowej państwa w zakresie nadzoru pedagogicznego, ustalone przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania na podstawie art. 35 ust. 2 pkt 1 ustawy (do tej pory nazywane „priorytetami”), są zbieżne z potrzebami szkoły, może je uwzględnić w swoim planie nadzoru. Nie ma jednak takiego obowiązku - jest to autonomiczna decyzja dyrektora.

6. Dlaczego w rozporządzeniu w sprawie nadzoru pedagogicznego nie wspomina się o hospitacji? Czy dyrektorzy mogą chodzić na hospitacje?

Rozporządzenie określa, że w związku z prowadzeniem ewaluacji, kontroli i wspomaganie dyrektor szkoły w szczególności obserwuje prowadzone przez nauczycieli zajęcia dydaktyczne, wychowawcze i opiekuńcze oraz inne zajęcia i czynności wynikające z działalności statutowej szkoły lub placówki (§ 20 ust.3).

Hospitacja jest jedną z form prowadzenia obserwacji, tak więc można ją stosować w zakresie uznanym przez dyrektora za właściwy. Rozporządzenie rozszerzyło uprawnienia dyrektora – może on prowadzić obserwacje w każdej, wybranej przez siebie formie (przepis pozwala m.in. na obserwacje fragmentów lekcji czy zajęć, obserwację spotkań nauczyciela z rodzicami, itp.)

7. Czy to dyrektor powinien wybrać obszary (zagadnienia) będące przedmiotem ewaluacji wewnętrznej, czy też lepiej by były one wybrane przez Radę Pedagogiczną czy jakiś wewnętrzny zespół ds. ewaluacji?

Zgodnie z intencją rozporządzenia, ewaluacja wewnętrzna to działanie zespołowe, umożliwiające dialog pomiędzy wszystkimi stronami, zainteresowanymi jakością pracy szkół i placówek.

W ewaluacji wewnętrznej pojawiają się nowe i niezwykle ważne zadania dyrektora placówki – łączenie nauczycieli w zespoły nauczycielskie dla wspólnego przeprowadzania działań.

Wydaje się więc, że byłoby właściwe, aby wyboru przedmiotu ewaluacji dokonywał zespół nauczycieli. Wybór ten powinien wynikać z dyskusji na temat potrzeb szkoły, ale także z wniosków ze sprawowanego w poprzednim roku szkolnym nadzoru pedagogicznego.

8. Czy arkusze kontroli prowadzonej w celu oceny stanu przestrzegania przepisów prawa przez szkoły będą jawne?

Arkusze kontroli prowadzonej w celu oceny stanu przestrzegania przepisów prawa dotyczących działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkół i placówek są zatwierdzane przez ministra właściwego do spraw oświaty i przedstawiane szkołom przed kontrolą. Pozwoli to na samodzielne eliminowanie błędów zanim do szkoły dotrze kontrola.

9. Czy trzeba tworzyć regulamin prowadzenia ewaluacji wewnętrznej i regulamin kontroli?

Dokumentacja wymagana w związku ze sprawowaniem nadzoru jest opisana w rozporządzeniu. W przypadku dyrektora konieczne jest sporządzenie planu nadzoru, w którym powinny znaleźć się m.in. cele, przedmiot ewaluacji wewnętrznej oraz jej harmonogram, a także tematyka i terminy przeprowadzania kontroli przestrzegania przez nauczycieli przepisów prawa dotyczących działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkół i placówek.

Jeżeli dyrektor uważa, że w jego szkole potrzebny jest dodatkowo regulamin prowadzenia ewaluacji wewnętrznej i regulamin kontroli, może je ustalić, bowiem tworzenie tych dokumentów jest jego autonomiczną decyzją.

Jednak wobec obaw dotyczących nadmiaru niepotrzebnej dokumentacji należy przemyśleć opracowywanie kolejnych regulaminów, pod kątem ich przydatności w pracy.

10. Czy kontrolując nauczycieli dyrektor musi ich o tym zawiadomić z 7-dniowym wyprzedzeniem?

Konieczność zawiadomienia o zamiarze przeprowadzenia planowanej kontroli i jej tematyce – w terminie 7 dni przed planowanym rozpoczęciem kontroli – dotyczy działań organu sprawującego nadzór pedagogiczny, a więc kuratora oświaty oraz ministrów sprawujących nadzór nad szkołami lub placówkami.

Dyrektor szkoły prowadzi kontrolę zgodnie ze sposobem przyjętym w planie nadzoru.

11. Ile razy w roku dyrektor musi przedstawiać wnioski ze sprawowanego nadzoru pedagogicznego?

Do 31 sierpnia każdego roku dyrektor szkoły lub placówki publicznej przedstawia radzie pedagogicznej wyniki i wnioski ze sprawowanego nadzoru pedagogicznego. Należy pamiętać, że na podstawie art. 40. ust. 7 ustawy o systemie oświaty dyrektor szkoły lub placówki przedstawia radzie pedagogicznej (nie rzadziej niż dwa razy w roku szkolnym) ogólne wnioski wynikające ze sprawowanego nadzoru pedagogicznego oraz informacje o działalności szkoły.

Wynika więc z tego, że dyrektor musi raz w roku przedstawić ogólne wnioski ze sprawowanego nadzoru pedagogicznego (najczęściej w styczniu/lutym) oraz przed końcem roku szkolnego musi przedstawić pełne wyniki oraz wnioski ze sprawowanego wewnętrznego nadzoru pedagogicznego.

12. Czy plan nadzoru można modyfikować w trakcie jego realizacji?

Plan nadzoru można i należy modyfikować, jeśli w toku pracy okaże się to potrzebne. Decyzję, co do modyfikacji planu nadzoru podejmuje dyrektor szkoły lub placówki.

13. Czy ocenianie szkół w wyniku ewaluacji nie spowoduje budowania rankingów?

Przede wszystkim należy pamiętać, że szkoła w trakcie ewaluacji zewnętrznej nie otrzyma jednej „oceny”. Określanie poziomu spełniania wymagań jest ustalane odrębnie wobec każdego z nich. W trakcie ewaluacji całościowej szkoła otrzyma 17 informacji o stopniu spełniania wymagań, w trakcie ewaluacji problemowej np. w obszarze „efekty” szkoła otrzyma 4 takie informacje. W ten sposób zamiast jednej oceny powstaje swoista mapa szkoły, wskazująca na jej mocne strony i problemy do rozwiązania.

Nowe przepisy dają szansę określenie wysokiego poziomu spełniania wymagań również szkołom, które dotychczas są postrzegane jako słabe z uwagi na niskie wyniki końcowych egzaminów (np. spowodowane pracą w trudnym środowisku).

14. Co się stanie, jeśli szkoła uzyska ocenę E podczas ewaluacji zewnętrznej?

W przypadku ustalenia w wyniku ewaluacji zewnętrznej przeprowadzonej w szkole lub placówce poziomu E w odniesieniu do choćby jednego z wymagań

w obszarze efekty:

- a) wobec szkoły lub placówki publicznej - organ sprawujący nadzór pedagogiczny poleca dyrektorowi szkoły lub placówki opracowanie programu i harmonogramu poprawy efektywności kształcenia lub wychowania zgodnie z art. 34 ust. 2 ustawy,
- b) wobec szkoły lub placówki niepublicznej - organ sprawujący nadzór pedagogiczny wydaje polecenie zgodnie z art. 83 ust. 1 pkt 3 ustawy;

w pozostałych obszarach szkoła lub placówka jest zobowiązana do wdrożenia działania mającego na celu poprawę stanu spełniania danego wymagania.

15. W jaki sposób będzie sprawdzane, czy szkoła, która uzyskała ocenę E w wymaganiu z obszaru innego niż efekty rzeczywiście opracowała i wdrożyła plan działań zmierzających do poprawy i czy tę poprawę osiągnęła?

To, czy szkoła wdrożyła plan działań zmierzających do poprawy, sprawdzane będzie podczas kolejnej ewaluacji.

Należy podkreślić, że raport z ewaluacji jest przekazywany organowi prowadzącemu szkołę i podawany do publicznej wiadomości. W interesie szkoły jest więc podjęcie działań na rzecz poprawy własnej pracy i poinformowanie o tym rodziców oraz uczniów.

Trzeba jednak pamiętać, że założeniem zmodernizowanego nadzoru pedagogicznego jest zwiększenie zaufania między partnerami działającymi w obszarze edukacji. Musi nabrać znaczenia przekonanie, że zwiększenie autonomii szkoły połączone ze zwiększeniem jej odpowiedzialności spowoduje zmianę w jakości jej pracy.

16. Dlaczego sformułowano wymagania wobec szkół? Dlaczego nie określono wszystkich poziomów spełniania wymagań, tylko dwa?

Po raz pierwszy stworzono dokument precyzujący wymagania wobec szkół i placówek, które powiedzą „jaka szkoła jest dobra” (załącznik nr 1 do projektu rozporządzenia).

Wymagania państwa wobec szkoły (i innych placówek) nie obejmują wszystkich możliwych zagadnień związanych z ustawowymi i innymi obowiązkami szkół wobec uczniów i rodziców. Wskazują one zagadnienia strategiczne i priorytetowe, wybrane w taki sposób, aby pomagały podnosić jakość pracy szkoły.

Analizując wymagania państwa wobec szkoły nie należy więc poszukiwać „całościowego” obrazu szkoły, ale raczej widzieć aspekty, które są wskazywane jako kluczowe.

Ich ustalenie umożliwi sprawowanie nadzoru pedagogicznego przez dokonywanie ewaluacji, daje porównywalność wyników ewaluacji i jednocześnie wskazuje pożądane kierunki rozwoju szkół.

Wymagania opisane są na dwóch poziomach – na poziomie B oraz na poziomie D.

Poziom D - podstawowy - pozwala ustalić taki poziom spełniania wymagań, który musi być spełniony przez wszystkie szkoły lub placówki

Poziom B – wysoki - wskazuje szkole lub placówce pożądane kierunki jej rozwoju.

Zarówno dobry jak i bardzo wysoki poziom spełniania wymagań zależy od potrzeb i możliwości szkoły lub placówki. Każda szkoła w sposób autonomiczny może ustalić charakterystykę poziomu C oraz A właściwą dla specyfiki szkoły oraz samodzielnie ustalić swój własny sposób dochodzenia do poziomu bardzo wysokiego,

W każdej szkole i placówce poziom C oraz A może być różny:

PRZYKŁAD 1

Wymaganie: 1.3. Uczący się są aktywni

Charakterystyka wymagania:

POZIOM D (opisany w załączniku do rozporządzenia)

Uczniowie chętnie uczestniczą w zajęciach organizowanych przez szkołę lub placówkę.

POZIOM B (opisany w załączniku do rozporządzenia)

Uczący się są samodzielni i autonomiczni w podejmowaniu różnorodnych aktywności na rzecz własnego rozwoju i rozwoju szkoły lub placówki. W szkole lub placówce realizuje się działania zainicjowane przez uczących się.

W jaki sposób może szkoła realizować wymaganie na poziomie C i A:

Szkoła 1.

poziom C

Uczniowie podejmują próby różnorodnych działań na rzecz własnego rozwoju,

Poziom A –

Podejmowane przez uczniów działania są na stałe wpisane w kalendarz pracy szkoły.

Szkoła 2

poziom C

Aktywność uczniów jest wynikiem pracy nauczycieli.

poziom A

Starsi uczniowie inicjują aktywność młodszych uczniów

PRZYKŁAD 2:

Wymaganie: Szkoła ma koncepcję pracy

Charakterystyka wymagania:

POZIOM D (opisany w załączniku do rozporządzenia)

Szkoła działa zgodnie z przyjętą przez radę pedagogiczną koncepcją pracy

POZIOM B (opisany w załączniku do rozporządzenia)

Koncepcja pracy jest analizowana i modyfikowana w razie potrzeb. Koncepcja jest znana rodzicom i przez nich akceptowana

W jaki sposób może szkoła realizować wymaganie na poziomie C i A:

Szkoła 1.

poziom C

Koncepcja pracy szkoły jest sporadycznie analizowana.

Poziom A –

Podjęmowane przez uczniów działania są na stałe wpisane w kalendarz pracy szkoły.

Szkoła 2

poziom C

W proces ustalania i modyfikacji koncepcji są włączani uczniowie i rodzice

poziom A

Proces analizy koncepcji jest działaniem systemowym. Wdrożone są zasady analizy koncepcji (na przykład raz w półroczu powołany zespół nauczycieli poddaje ocenie działania podejmowane na rzecz realizowania koncepcji i formułuje wnioski)

17. Co to jest koncepcja pracy?

Wymagania są opisane na takim stopniu ogólności, który pozwala podejmować szkole autonomiczne decyzje dotyczące sposobu ich wypełniania.

Na przykład w obszarze „Procesy zachodzące w szkole lub placówce służące jej rozwojowi” pojawia się wymaganie „Szkoła lub placówka ma koncepcję pracy”:

Wymaganie	Charakterystyka wymagania na poziomie D	Charakterystyka wymagania na poziomie B
2.1. Szkoła lub placówka ma koncepcję pracy	Szkoła lub placówka działa zgodnie z przyjętą przez radę pedagogiczną koncepcją pracy.	Koncepcja pracy szkoły lub placówki jest analizowana i modyfikowana w razie potrzeb. Koncepcja pracy szkoły lub placówki jest znana i akceptowana przez uczniów i rodziców.

Wymaganie 2.1 nakazuje szkole mieć przyjętą koncepcję swojej pracy, jednocześnie nie narzuca się szkole, jaką formę ma przyjąć koncepcja – czy ma to być pięcioletni program rozwoju, trzyletni program rozwoju, roczny plan pracy czy zapisy zawarte w dokumentach szkoły takich jak statut, program wychowawczy, czy inne obecne od dawna w szkole – pozostawia się tu nauczycielom i dyrektorowi prawo do decydowania.

Należy także zwrócić uwagę, że dyrektor szkoły przystępując do konkursu na stanowisko przedstawia koncepcję pracy. Jeśli został wybrany drodze konkursu, oznacza to, że zaproponowana przez niego koncepcja zyskała uznanie w oczach organów – prowadzącego i nadzorującego, nauczycieli i rodziców. Koncepcja przedstawiona przez dyrektora podczas konkursu, uspołeczniona i przedyskutowana w szerokim gronie, także może się stać tą, o której mowa w wymaganium 2.1.